

Şuşanın mədəni irsi epiqrafik abidələr əsasında tədqiq edilir

AMEA-nın akademik Z.Bünyadov adına Şərqsünəşliq İnstitutunun Din və ictimai fikir şöbəsinin müdiri, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Elnur Mustafayevin "Şuşanın maddi-mədəni irsi epiqrafik abidələr əsasında" adlı monoqrafiyası işıq üzü görüb.

Kitabın elmi redaktoru və ön sözünün müəllifi akademik Gövhər Baxşəliyeva, rəyçiləri isə professor Sakit Hüseynov və tarix üzrə fəlsəfə doktoru Əmmar Abbasovdur.

Monoqrafiya əsərinin mövzusu və kitabda qarşıya qoyulmuş hədəflər olduqca aktual və öyrənilməsi mühüm problemlərdir. Belə ki, 30 il işğal dövründə erməni qəsbkarları tərəfindən maddi-mədəni irsimizə qarşı törədilmiş vandal aktlarının, o cümlədən dağıdılmış və yaxud təhqir, təhrif edilmiş abidələrin müəyyənləşdirilməsi çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Başqa ifadə ilə desək, Şuşa şəhərinin tarixinin və maddi-mədəni irsinin müxtəlif yönələri ilə yeni baxış bucağı və yeni reallıqlar əsasında tədqiq edilməsi Azərbaycan elminin qarşısında duran mühüm vəzifələrdən biridir.

Tədqiqat əsəri struktur baxımından giriş, iki fəsil, bir neçə paragraf, nəticə və ədəbiyyat siyahısından ibarətdir. Əsərin birinci fəslində Qarabağın və Şuşa şəhərinin tarixinə, toponimikasına, bu torpaqlarda yaşamış xalqların etnogenezinə və XIX əsrin ikinci yarısına qədər bu coğrafiyada cərəyan etmiş ictimai-siyasi hadisələrinə qısa şəkildə nəzər salınıb.

Əsərin ikinci fəslində Şuşa şəhərinin tarixi və maddi-mədəni irsi, XVIII-XIX əsrlərdə bu regionda hakim olmuş ictimai-dini ideologiya, o cümlədən iqtisadi-siya-

si vəziyyət və bir sıra digər məsələlər epiqrafik abidələr əsasında tədqiq edilib.

Xüsusi vurğulanmalıdır ki, bütövlükdə Azərbaycan, ələlxüsus Şuşa şəhəri epiqrafik abidələrlə, inşaat kitabələri və məzar daşları üzərinə həkk olunmuş yazılarla zəngin olan bir məkandır. Yazılı kitabələr, üzərinə hörlülmüş hər hansı bir inşaat binası və tarixi abidə haqqında ilk mötəbər qaynaqlar hesab olunur. Yazılı kitabələr abidə haqqında ilk zəruri məlumatları verməklə yanaşı, aid olduğu dövrün və ərazinin mədəniyyəti, memarlığı, ideoloji və ictimai fikri, eyni zamanda dil xüsusiyyətləri haqqında dolğun təsəvvürlər yaradır.

Təqdim edilən tədqiqat əsərində Şuşa şəhərinin tarixinə və mədəniyyətinə məhz epiqrafik abidələr əsasında işıq salınıb. Doğrudur, Şuşa şəhərinin epiqrafik abidələri əvvəllər, müxtəlif illərdə azərbaycanlı epiqrafist alimlər tərəfindən araşdırılsa da, bir çoxu diqqətdən kənar qalmış və yaxud geniş şəkildə tədqiqata cəlb edilməmişdir. Əvvəllər heç bir alim tərəfindən araşdırılmamış bir çox epiqrafik abidələrin ilk dəfə olaraq E.Mustafayev tərəfindən aşkarlanması və tədqiq edilməsi əsərin səciyyəvi xüsusiyyətlərindən biridir. Şuşa şəhərində salamat qalmış və yaxud dağıdılmış müxtəlif təyinatlı abidələrin üzərində ərəb, fars və Azərbaycan dillərində həkk olunmuş yazılar dəqiq oxunaraq, ana dilimizə tərcümə edilib.

Kitabda Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşa şəhərinin tarixi və maddi-mədəni irsi tədqiq edilir. Əsərdə tarixi mənbələr, xüsusilə ən mötəbər qaynaqlardan biri hesab edilən epiqrafik abidələr əsasında Şuşa şəhərinin maddi mədəniyyət tarixi bütöv halda əks etdirilib. Şuşa

şəhərinə aid süls, nəsx, nəstəliq xətləri ilə həkk olunmuş ərəb-fars və türkdilli kitabələrdəki mətnlər tədqiqatçı tərəfindən düzgün şəkildə oxunaraq, orijinal dillərdə sadə qrafikaya çevirilib, eyni zamanda həmin yazılar ana dilimizə tərcümə edilib və digər ənənəvi tarixi mənbələrlə qarşılaşdırılaraq geniş şəkildə şərhlər verilib. Şuşa şəhərinin maddi-mədəni irsi, o cümlədən XVIII-XIX əsrlərdə regionda cərəyan edən iqtisadi-siyasi və ictimai-dini hadisələrlə bağlı prosesləri öyrənmək istəyənlər üçün dəyərli mənbə olan bu kitab geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulub.

Oxuculara təqdim olunan kitab ümumilikdə Qarabağın, xüsusi ilə Şuşa şəhərinin tarixi, maddi-mədəni irsi ilə tanış olmaq istəyən şəxslərdə dolğun təsəvvür yaradacaq. Aparılan tədqiqatın əsas nəticəsi, elmi-nəzəri və təcrübi əhəmiyyəti, eyni zamanda tədqiqatın materialları tarix, epiqrafika, filologiya, dinşünaslıq və ilahiyyat fənlərinin tədris olunduğu ali təhsil müəssisələrində mühazirə və seminar zamanı istifadə edilə bilər. Bununla yanaşı, Şuşa şəhərinin maddi-mədəni irsi, epiqrafik abidələri ilə bağlı yetkin təsəvvür yaratmaq və XVIII-XIX əsrlərdə regionda, o cümlədən Şuşada cərəyan edən iqtisadi-siyasi və ictimai-dini hadisələrin öyrənilməsində kitabı münasib mənbə hesab etmək mümkündür.

*İradə ƏLİYEVA,
"Azərbaycan"*